

ساحات رویکرد فلسفه دینی

هادی صادقی^۱

چکیده

انقلاب حضرت رسول(ص) و دیگر انقلاب‌ها باید ویژگی‌هایی را در خود داشته باشند. این ویژگی‌ها عبارت‌اند از:

۱. تدریج: اولین ویژگی کار ایشان، تدریج بود. تدریج در ابلاغ، عمل و تکلیف و تدریج در ساختن؛
  ۲. خرده‌نظریات: نظریات کلان باید تبدیل به خرده‌نظریات شوند که قابل‌گفتگو و مفاهمه با متخصصان باشد. در این قسمت، باید تخصص‌گرایی با جامع‌نگری جمع شود؛
  ۳. تعامل نظر و عمل: تعامل نظر و عمل می‌تواند کمک کند تا به توسعه نظری متناسب با شرایط دست یابیم. در این تعامل، خلأهای نظریه، فهم و اصلاح می‌شود؛
  ۴. مبانی که برای این توسعه نظری باید به آن‌ها اتکا کنیم.
- در نسبت با مسئله‌ها با چهار ساحت مواجه هستیم؛ ساحت نظری شامل عقلانیت پیشادینی و عقلانیت پسادینی و ساحت عملی پیشاقرآنی و پساققرآنی.
- عقلانیت پیشادینی، به ما می‌فهماند که خدا داعیه هدایت جهان را دارد و جهان را خلق کرده است که به رشد و کمال برسد. با این نگاه، سکولاریزم در هیچ‌کدام از معانی‌اش پذیرفته نیست و باید نگاه جامع، الهی و حداکثری را مدنظر قرار دهیم. عقلانیت پیشادینی، به این معناست که ما چه انتظاراتی از دین داریم. عقلانیت پیشادینی، به دلیل محدودیت بشر، حداکثری نیست و در تعامل با عقلانیت و حیانی تکمیل می‌شود. به وسیله این چهار ساحت، یک پیوستار قرآنی نظر به عمل به دست می‌آید و از آنجا، پایه‌های نظری برای تولید نظریه در عرصه‌های دیگر به دست می‌آید.
- اگر بخواهیم گام رو به پیشرفتی برداریم، ابتدا باید عقلانیت پساققرآنی را بپذیریم و بعد از آن وارد ساحت دیگر عملی شویم که در حوزه فلسفه اخلاق شکل می‌گیرد و هر دو جنبه پیشا و پساققرآنی را در بردارد که پایه‌هایی برای تولید نظریات مختلف در عرصه‌های اقتصادی و سیاسی و... خواهد شد. بحث پیشادینی، دو بعد هستی‌شناختی و نظریه دارد.
- واژگان کلیدی:** فلسفه دین، پیشاقرآنی، پساققرآنی، عقلانیت پیشادینی، عقلانیت پسادینی، پیشرفت.

---

^۱. هیئت علمی دانشگاه قرآن و حدیث.